

Edukacja położnych w Belgii – kształcenie na kierunku położnictwo w Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) w Kortrijk

Midwifery studies in Belgium – midwifery education program at Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) in Kortrijk, Belgium

Agnieszka Bień, Grażyna Iwanowicz- Palus, Magdalena Korzyńska

AUTOR DO KORESPONDENCJI:

Magdalena Korzyńska

Samodzielna Pracownia Umiejętności Położniczych

Wydział Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu

Uniwersytet Medyczny w Lublinie

STRESZCZENIE

Edukacja położnych w Belgii – kształcenie na kierunku położnictwo w Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) w Kortrijk

Wprowadzenie. Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) jest uznaną uczelnią należącą do Wspólnoty Flamandzkiej Królestwa Belgii. Podstawą działalności jednostki jest zapewnienie wyższego wykształcenia na poziomie licencjatu. Uczelnia odgrywa kluczową rolę w szkolnictwie wyższym w Zachodniej Flandrii. Według założeń Europejskiej strategii WHO program nauczania w zawodzie położnej powinien być oparty na rozwijaniu kompetencji, które powinna reprezentować absolwentka położnictwa. Dyrektywy Wspólnoty Europejskiej określają czas trwania kształcenia na kierunku położnictwo oraz przedmioty jakie powinny być zrealizowane w trakcie kształcenia. Okres studiów nie powinien być krótszy niż trzy lata. Czas kształcenia powinien wynosić 4600 godzin dydaktycznych, przy czym 50% (2300 godzin dydaktycznych) jest przeznaczone na kształcenie praktyczne.

Cel pracy i metoda. Celem pracy jest przedstawienie systemu kształcenia położnych w Belgii na przykładzie KATHO w Kortrijk. Metodą wykorzystaną w niniejszej pracy jest analiza dokumentacji i literatury przedmiotowej.

Wnioski. Edukacja położnych w Belgii odbywa się w dwóch systemach. W systemie Flamandzkim kształcenie w zawodzie położnej trwa trzy lata, natomiast w systemie Walońskim kształcenie trwa cztery lata. Pierwszy rok to studia pielęgniarstwa, drugi mieszany pielęgniarstwa-położnictwa, a dwa ostatnie lata obejmują wyłącznie kształcenie bezpośrednio związane z położnictwem.

Słowa kluczowe: programy kształcenia, edukacja, kształcenie położnych, Belgia.

ABSTRACT

Midwifery studies in Belgium – midwifery education program at Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) in Kortrijk, Belgium

Introduction. The Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) is a recognized higher education institution belonging to the Flemish Community of the Kingdom of Belgium. Providing higher education at bachelor level is the main aim of the university. KATHO plays a key role in higher education in West Flanders. According to WHO European strategy the plan of midwifery studies should be based on developing skills which graduate have to represent. The time of studying, main subjects are described by European Union Directive. Midwifery Studies should not last less than three years. Studying plan consist of 4600 didactic hours (2300 didactic hours of theoretical training and 2300 didactic hours of practical training).

Aim and method. The aim of the study was to present education program for Midwifery studies in Belgium. The method used was analysis of the documentation and literature.

Conclusions. Belgium midwives are training in two systems. The Flemish system lasts three years. The Walloon Midwifery studies last four years. The first year consisted of nursing studies, the second-mixed nursing and midwifery studies and the last two years midwifery studies.

Key words: education programs, education, midwifery studies, Belgium.

WPROWADZENIE

Program nauczania zawodu położnej oraz oczekiwane rezultaty kształcenia zawodowego wywodzą się z definicji i funkcji położnej. Zgodnie z Dyrektywami 2005/36/WE i 80/155/EWG kształcenie prowadzące do przyznania dyplomu świadczącego o posiadaniu kwalifikacji położniczych powinno składać się z dwóch części: pierwszej – dotyczącej kształcenia teoretycznego i technicznego oraz drugiej – dotyczącej kształcenia praktycznego i klinicznego. Kształcenie teoretyczne i techniczne obejmuje przedmioty ogólne i przedmioty kierunkowe związane w szczególności z czynnościami położnych [1].

Na podstawie aktów przyjętych przez kraje członkowskie Unii Europejskiej dostęp do zawodu położnej podlega harmonizacji w zakresie niezbędnym do swobodnego przepływu osób i usług w ramach wspólnego rynku. Zasady systemu obejmują swobodę przemieszczania się pomiędzy krajami wspólnoty, wykonywania zawodu oraz organizacji działalności. Dzięki temu położne mogą podejmować pracę w kraju w którym mają najlepsze możliwości rozwoju zawodowego. Do aktów prawnych, które regulują uznawanie kwalifikacji zawodowych, kształcenie położnych oraz prowadzenie praktyki zawodowej zalicza się:

- Dyrektywę Rady 80/154/EWG z dnia 21 stycznia 1980 r. w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych dowodów posiadania kwalifikacji położnej, zawierająca postanowienia ułatwiające skuteczne wykonywanie prawa do zakładania przedsiębiorstw i swobody świadczenia usług (Dz. U. WE nr L 176, 17.05.1977 r.).
- Dyrektywę Rady 80/155/EWG z dnia 21 stycznia 1980 r. w sprawie koordynacji przepisów prawnych, regulacji i działań administracyjnych dotyczących podejmowania i prowadzenia działalności położnej (Dz. U. WE nr L 033, 11.02.1980 r.).
- Dyrektywę rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów szkół wyższych, przyznawanych na zakończenie przynajmniej trzyletniego kształcenia i szkolenia zawodowego (Dz. U. WE nr L 19, 24.01.1989 r.).
- Dyrektywę Rady 89/594/EWG z dnia 30 października 1989 r. zmieniającą Dyrektywy 75/362/EWG, 77/452/EWG, 77/686/EWG, 78/1026/EWG oraz 80/154/EWG regulujące wzajemne uznawanie dyplomów, świadectw i innych dokumentów potwierdzających posiadanie formalnych kwalifikacji do wykonywania zawodu lekarza, pielęgniarki odpowiedzialnej za opiekę ogólną, stomatologa, weterynarza oraz położnej, jak również Dyrektywy 75/363/EWG, 78/1027/EWG oraz 80/155/EWG dotyczące koordynacji przepisów prawnych, regulacji i działań administracyjnych związanych z wykonywaniem działalności zawodowej lekarzy, weterynarzy i położnych (Dz. U. WE nr L 341, 23.11.1989 r.).
- Dyrektywę 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych [2, 3].

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej zainicjowało wiele zmian w kształceniu położnych i uzyskiwaniu przez nie kwalifikacji zawodowych. Kształcenie w zawodzie położnej opiera się na:

- przygotowywaniu położnej do przejmowania odpowiedzialności za własne działania oraz zarządzania zmianami;
- rozwijaniu umiejętności związanych z komunikacją interpersonalną, formułowaniem opinii, poglądów oraz ocen;
- przygotowywaniu położnych do pracy w zespole interdyscyplinarnym;
- motywowaniu do uczenia się przez całe życie [1,4].

Studia położnicze koncentrują się na naukach medycznych, a w szczególności na humanitarnej sztuce pielęgniarstwa i położnictwa oraz naukach pomocniczych – biologicznych i społecznych. W procesie kształcenia studenci powinni nabyć umiejętności, dzięki którym będą potrafili wykonywać działania kompetentnie, bezpiecznie i profesjonalnie [5,6].

Europejska Strategia WHO kształcenia pielęgniarek i położnych (*A WHO European strategy for nursing and midwifery education*) jest dokumentem o istotnym znaczeniu strategicznym dla procesu zachodzących zmian w kształceniu położnych i pielęgniarek. Według założeń Strategii program nauczania powinien być oparty na rozwijaniu kompetencji oraz umiejętności, które powinien posiadać absolwent po zakończeniu studiów położniczych. Do kompetencji zawodowych zalicza się wiedzę, umiejętności i postawy, pozwalają one na realizację przez położną zadań wyznaczonych przez jej rolę zawodową. Szczegółowy program nauczania zawodu położnej wywodzi się z definicji roli i funkcji położnej [1, 7].

Kształcenie do zawodu położnej w krajach europejskich odbywa się w sposób zróżnicowany, uwzględniający tradycje i uwarunkowania lokalne. Edukacja położnych w Belgii występuje w dwóch systemach:

- System Flamandzki – trzyletni, w którym rozpoczęcie nauki położnictwa następuje natychmiast;
- System Waloński – czteroletni, w którym pierwszy rok to studia pielęgniarstwa, drugi – mieszany pielęgniarstwo-położnictwo, a dwa ostatnie lata obejmują wyłącznie kształcenie bezpośrednio związane z położnictwem [8].

We Flandrii studenci muszą odbyć 1025 godzin szkoleń teoretycznych i 1575 ćwiczeń praktycznych. W Walonii obowiązuje 1185 godzin specjalistycznych ćwiczeń praktycznych. W Walonii działa 11, a we Flandrii 12 szkół położniczych będących częścią studiów podyplomowych. W najbliższym czasie zostaną one włączone w system edukacji uniwersyteckiej. Liczba studentek i studentów podejmujących edukację jest trudna do oszacowania ponieważ w systemie Walońskim studia położnicze uznawane są za część edukacji pielęgniarstwa. Liczba osób rozpoczynających naukę w zawodzie oszacowywana jest na około 500, zaś liczbę całkowitą na 750. Statystyki podają, że ponad połowa uczących się nie zalicza drugiego roku studiów [8, 9].

We Flandrii środowisko położnych opracowuje plany przedłużenia edukacji do czterech lat i włączenia przedmiotów ułatwiających otwarcie prywatnej praktyki. Zgodnie z ustaleniami w Bolonii, przedłużenie studiów o rok, umożliwiłoby nadanie im statusu studiów magisterskich. Zarówno we Flandrii, jak i w Walonii rozważane jest wprowadzenie obowiązkowych, ciągłych szkoleń dla położ-

nych. Byłyby one pomocne w rozwoju dynamicznego i kompetentnego podejścia do zawodu [10].

W opiece położniczej „większą” rolę pełni lekarz ogólny, dlatego też Krajowa Rada Położnych, reprezentująca przedstawicieli zawodu na szczeblu krajowym, jest w fazie pracy nad kilkoma projektami. Jeden z nich dotyczy ułatwienia dostępu do oddziałów położniczych położnym prowadzącym prywatną praktykę. Udało się także dojść do porozumienia z firmami ubezpieczeniowymi, dzięki czemu położne otrzymują dodatkowe wynagrodzenie za pracę w wakacje i weekendy. Uzyskano także zgodę na wyższe wynagrodzenie dla drugiej położnej asystującej przy porodzie domowym. Dzięki bardziej korzystnemu podejściu do kwestii zwrotu kosztów oraz większemu zrozumieniu roli położnych, coraz więcej z nich decyduje się na otwarcie prywatnej praktyki. Obecnie położne prowadzą bardzo niewiele porodów. Wynika to z utrudnionego dostępu do szpitali, w których odbywa się większość porodów. Ponadto, kobiety najczęściej wybierają opiekę ginekologa-położnika, ze względu na możliwość zwrotu kosztów opieki medycznej, niezależnie od tego, czy poród i ciąża mają przebieg fizjologiczny czy patologiczny. Wszystkie działania środowiska belgijskich położnych mają na celu przede wszystkim poprawę jakości kształcenia, a co za tym idzie profesjonalizację zawodu położnej [11].

Kształcenie praktyczne na kierunku położnictwo stanowi podstawę nauczania zawodu. Belgijscy studenci są zobowiązani do odbycia praktyk zawodowych pod opieką personelu pracującego na danym oddziale. Bardzo ważny etap edukacji stanowi ocenianie umiejętności danego studenta na kartach ewaluacyjnych. Dokument ten jest przygotowywany indywidualnie przez każdą uczelnię [7].

Karta oceny postępów studenta Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen ma na celu określenie poziomu wiedzy oraz pełnionych funkcji słuchacza odbywającego praktyki zawodowe. Arkusz ewaluacyjny zawiera ocenę studenta biorąc pod uwagę jego:

- zachowanie w społeczeństwie, umiejętność współpracy w zespole,
- profesjonalne podejście do pacjenta, stymulujące jego działania i motywujące go,
- zdolność przekazywania wiedzy i prowadzenie edukacji zdrowotnej,
- rozpoznawanie patologii,
- sprawowanie kompleksowej opieki, umiejętność prowadzenia dokumentacji [9].

Studenci mają możliwość odbywania całodobowych dyżurów, a na oddziale przebywają pod opieką całego ze-

społu medycznego. Każdy student jest prowadzony przez jednego nauczyciela – położną, która jest pracownikiem szpitala. Ocenia ona codziennie pracę i postępy podopiecznego w trakcie seminariów, które stanowią podsumowanie dyżuru. Nauczyciel akademicki nie prowadzi zajęć praktycznych w szpitalu, jego rolą jest przekazywanie wiedzy na ćwiczeniach teoretycznych. Studenci KATHO mają możliwość wyjazdów w ramach współpracy międzynarodowej do krajów Unii Europejskiej, a także uczestnictwa w programach wymiany z krajami afrykańskimi [9].

W Belgii warunki przyjęć na studia ustala się prawnie i są one jednakowe dla wszystkich uniwersytetów. Kandydaci muszą posiadać dyplom ukończenia szkoły średniej, otrzymywany po 12 latach nauki w szkole podstawowej i średniej, lub dyplom równoważny. Studia są płatne [10].

Proces kształcenia położnych w Belgii wpływa bezpośrednio na podnoszenie rangi zawodu. Absolwentki posiadają profesjonalną wiedzę i umiejętności, które pomagają im podejmować samodzielne działania związane z opieką nad kobietą w każdym okresie jej życia. Programy nauczania oraz system edukacji umożliwia rozwój naukowy położnych, co gwarantuje lepszą jakość opieki w placówkach medycznych [8, 12].

PIŚMIENNICTWO

1. Embo M., Driessen E. Assessment and feedback to facilitate self-directed learning in clinical practice of Midwifery students. *Medical Teacher*. 2010; 32(7): 263–269.
2. Emons J., Luiten M. Opieka położnicza w Europie. Raport z piętnastu krajów członkowskich Unii Europejskiej. Deloitte and Touche. Warszawa; 2002.
3. Fleming V., Holmes A. Basic nursing and midwifery education programmes in Europe. A report to the World Health Organization Regional Office for Europe March 2005.
4. Franek G., Wilczek B., Chłopecka H. Rola edukacji w kształtowaniu zachowań zdrowotnych na przykładzie programu profilaktyki raka piersi u kobiet. *Wiadomości Lekarskie*. 2002; 55(1): 673–678.
5. Iwanowicz-Palus G. Kształcenie położnych w świetle regulacji prawnych Unii Europejskiej. *Pielęgniarstwo XXI wieku*. 2003; 2: 35–38.
6. Iwanowicz-Palus G. Unijne uwarunkowania kształcenia i wykonywania zawodu położnej. *Pielęgniarka i Położna*. 2003; 9: 4–6.
7. Iwanowicz-Palus G.: Zadania położnych. *Pielęgniarka i Położna*. 2003; 12: 6–7.
8. Kaczor A. Kształcenie wysoko wykwalifikowanej kadry położniczej w Belgii wzorem dla zmian w systemie kształcenia położnych w Polsce. (W:) Iwanowicz-Palus G. (red): *Położnictwo U Progu XXI Wieku (Materiały z Konferencji Naukowej)*. Lublin; 1999: 218–226.
9. Słosorz T. Smodzielność zawodowa położnych. *Położna Nauka i Praktyka*. 2009; 3(7): 50–54.
10. Zubik M. (red): *Polityka rodzinna w krajach Unii Europejskiej*. Biuletyn RPO – Zeszyty Naukowe. *Rzecznik Praw Obywatelskich*. 2009; 67: 177–232.
11. <http://www.katho.be/download/HIVVprogramme%281%29.pdf>
12. <http://www.katho.be/page.aspx?smid=362>

Praca przyjęta do druku: 02.07.2012

Praca zaakceptowana do druku: 20.07.2012